

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון – מניעת עיקול מיטלטלין מבתי תפילה), התשע"ה–2015

מבוא

בימינו, כשמתנהלים נגד בית תפילה, בית כנסת או מסגד או כנסייה, הליכי הוצאה לפועל, ניתן לעקל מן המיטלטלין השייכים לו.

"הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון – מניעת עיקול מיטלטלין מבתי תפילה), התשע"ה–2015" מציעה כי נוסף על תשמישי קדושה, שהחוק אוסר לעקלם, אסור יהיה לעקל מבית כנסת או מסגד או כנסייה מיטלטלין לגביית החוב על ידי ההוצאה לפועל.

מטרת נייר עמדה זה לבחון את הצעת החוק מנקודת המבט היהודית.

המבט היהודי

רבני "צהר" סוברים כי מנקודת המבט היהודית, ראוי להתנגד להצעת החוק מן הסיבות הבאות:

א. **חובת החייב לשלם את חובו.** החובה לשלם חוב רובצת גם על בתי תפילה.¹ אדרבה, מצינו בהלכה שבת

הכנסת צריכים לשמש מופת לציבור בהתנהלות תקינה ותשלום חובות כראוי.²

ב. **הזהירות בגבייה מן הקודש.** על אף האמור לעיל, יש להשתדל להימנע במידת האפשר מלגבות חוב

באמצעות החרמת רכוש של בית כנסת, ולהשתדל לגבות אותו בדרך אחרת.³

לאור האמור לעיל, רבני "צהר" רואים חשיבות גדולה בפירעון חובותיהם של בתי הכנסת, וראוי שיהיו הממונים בהם מופת למוסר תשלומים הוגן. ואם הללו אינם מקפידים בתשלום חובותיהם, ראוי שלא לעקל רכוש מבית הכנסת, אלא להעדיף למשל לעקל את חשבון הבנק שלו או פיתרון אחר. ואם לא נמצאה דרך אחרת לגביית החוב, מותר לגבות אותו באמצעות עיקול רכוש בית הכנסת.

משום כך, רבני "צהר מתנגדים" להצעת החוק הזאת וסוברים שאין בה משום הגנה על כבוד שמים, ואולי הפך מזה.

¹ ב"שולחן ערוך" נאמר במפורש שניתן לגבות חובות גם מספרי תורה וממקומות בבית הכנסת (חושן משפט, סימן צז, סעיף כג). בשו"ת מהרש"ג נלמד מזה שאם בית כנסת חייב כסף לאדם מסוים, רשאי בעל החוב לגבות אף את בית הכנסת בחובו (אורח חיים סימן יז) (אורח חיים סימן יז). וכן נפסק בפסקי תשובות (סימן קנג, סעיף כב).

² הציבור נדרש לרמה מוסרית גבוהה יותר מן היחיד, כולל בתחום הכספי. ראו למשל פסק דין של בית הדין הרבני הגדול (תיק 1/55/705, אוסף פסקי דין של הרבנות הראשית לארץ ישראל, בית הדין הגדול לערעורין, תשי"י, בעריכת ז' ורהפטיג, ניתן בשנת תש"ו במוטב הרבנים י"א הרצוג, י' עדס, י"מ הלוי): "והנה מוסד ציבורי כזה יש לו תורת אדם חשוב וחובה יותר גדולה לפצות תרעומות וטענות לפני משורת הדין [...] שלא יפול עליו שום אבק של תלונות שיש להם יסוד מוסרי במדה ידועה".

נוסף על זה, על בית הכנסת, כמקדש מעט, מוטלת חובה יתרה להתנהלות מוסרית תקינה. הנביאים זועקים מרה שלא להפוך מקום קדוש ל'מערת פריצים', כגון בישיעיהו פרק א.

³ המשנה (ערכין, פרק ו, משנה ב) אומרת, שאם באים לגבות חוב מכסף שהוקדש, ניתן לגבותו, אלא שחייבים לפדותו בסכום קטן מיד ההקדש, ורק לאחר מכן לשלם את החוב. כלומר, משתדלים למעט בהוצאת כסף ישירות מהקדש.

גם בשו"ת מהרש"ג הנוכח בהערה הקודמת, נאמר שיש חילול השם במכירת רכוש בית הכנסת כדי לגבות חובות. על כן, יש למצות כל אפיק אחר לגביית החוב לפני גבייתו מרכוש בית הכנסת.